

Editorial

Cât de eficientă este abonarea colecțiilor de jurnale academice online?

de Vasile Docea

Una dintre condițiile cercetării științifice este accesul cercetătorilor la literatura de specialitate. Tradițional, aceasta era conținută în cărțile și revistele tipărite, pe care le găseam în biblioteci. În ultimii ani, însă, ne-am obișnuit să căutăm informațiile științifice în publicații electronice. Bibliotecile, universitățile și institutele de cercetare cumpără cărți electronice și se abonează la reviste online. Avantajele acestei noi forme de documentare sunt uriașe: poți citi ultimele numere ale revistelor îndată după apariția lor (uneori chiar înainte de a fi tipărite), fără a mai fi nevoie să aștepti săptămâni (uneori luni) întregi să ți le aducă poșta; economisești spațiu, pentru că poți stoca nenumărate informații pe suport electronic; ai posibilitatea să regăsești rapid informațiile de care ai nevoie, folosind instrumentele de căutare pe care ți le pun la dispoziție furnizorii jurnalelor; ai acces la reviste din toată lumea; le poți citi nu doar la bibliotecă sau la universitate, ci și acasă, prin intermediul accesului mobil. Pe scurt, e greu să-ți imaginezi că astăzi s-ar mai putea face cercetare științifică performantă, fără a avea acces la un număr minim de colecții de jurnale academice online.

Seduși de toate aceste avantaje, am devenit mai puțin atenți la problema eficienței abonării colecțiilor de jurnale electronice. Când vorbesc despre eficiența abonării, mă gândesc, desigur, la cât de citite sunt jurnalele unei colecții abonate. Problema aceasta nu s-ar pune, dacă jurnalele ar fi abonate bucată cu bucată, în funcție de preferințele utilizatorilor. În România, însă (la fel ca în alte țări europene), s-a încetățenit modelul abonării unor întregi colecții. Iar structura acestor colecții nu este stabilită de cumpărător, ci de furnizor. Altfel spus, ori accepți pachetul întreg, așa cum îl oferă furnizorul, ori îl respingi în totalitate.

Cea mai simplă cale de a estima cât de eficient este acest mod de abonare este să verificăm cât de frecvent au fost utilizate jurnalele dintr-o colecție abonată. Ne interesează, înainte de toate, cât de multe jurnale, dintre cele pe care le conține o colecție, au fost citite. Dacă aplicăm această procedură colecțiilor abonate de Biblioteca Centrală Universitară „Eugen Todoran” și de Universitatea de Vest din Timișoara, vom observa grade diferite de

eficiență, de la o colecție la alta. Ultimele date pe care le avem la dispoziție sunt din primele patru luni ale anului 2015 (ianuarie-aprilie). Voi calcula, în continuare, câte jurnale din totalul oferit de o colecție au fost accesate (în format full-text) de cel puțin două ori, deoarece o singură accesare este nerelevantă (de regulă, instituțiile beneficiare accesează cel puțin o dată fiecare jurnal, pentru a verifica funcționarea abonamentului).

Cea mai eficientă este abonarea colecției **APS** (American Physical Society), care conține 17 jurnale de specialitate. 14 dintre acestea (**93,33%**) au fost citite de cel puțin două ori. Numărul total de accesări în perioada menționată a fost de 138, ceea ce înseamnă o medie lunară teoretică de **6,85** accesări pentru fiecare jurnal al colecției. Urmează, în clasament, colecția **Oxford Journals**, pentru care, din cele 88 de reviste oferite, 50 (**56,81%**) au fost accesate de cel puțin două ori. În acest caz, însă, media lunară a accesărilor este de doar **0,63**. Pe locul al treilea se situează colecția **AIP** (American Institute of Physics), care conține 28 de jurnale. Dintre acestea, 15 (**53,57%**) au fost consultate de cel puțin două ori, iar media lunară a accesărilor pentru fiecare jurnal din colecție este de **1,23**.

Eficiența cea mai scăzută o constatăm în cazul colecției **Taylor & Francis**. Din cele 2581 de jurnale oferite de aceasta, doar 202 (**7,82%**) au fost consultate de cel puțin două ori, în timp ce media lunară este de **0,12** accesări pe revistă. Destul de aproape în privința performanței negative se află colecția de jurnale **Springer**. Din totalul de 3096 de reviste, doar 367 (**11,85%**) au fost accesate de cel puțin două ori. Media lunară este, pentru această colecție, de **0,18** accesări pe revistă. Pentru primele trei exemple, abonarea întregilor

colecții oferite de furnizori pare să fie eficientă. Pentru cele două exemple din urmă, însă, ea se arată a fi foarte ineficientă. Este inutil să abonezi o colecție întregă, în condițiile în care doar un număr mic din jurnalele care o compun – 7,82% din totalul revistelor în cazul Taylor & Francis, 11,85% în cazul Springer – sunt citite. În astfel de cazuri, o soluție rațională ar fi renunțarea la colecții și, eventual, abonarea „titlu cu titlu” doar a revistelor care prezintă interes pentru cercetători.